

Het is jammer dat het beeld van Del R o in de kronieken niet wordt meegenomen door de auteur, hoewel dit volledig te verdedigen valt gezien de vele ongepubliceerde bronnen die zij gebruikt. Versele verwijst alleen naar de kroniek van familielid Martin Antonio del R o. Zo missen we in het boek wel het sollicitatiegesprek tussen Alva en Del R o, zoals ik dat aantrof in de ongepubliceerde ‘Sucesos de Flandes’ (BN Madrid). Alva zegt tegen Del R o: ‘Je weet goed dat alles voor jou bij mij is begonnen en dat ik je tot nu toe heb leren kennen als een goede man en het is zaak dat je dat in de toekomst zult blijven, zonder rekening te houden met het vaderland, met bloedverwanten, met vriendschappen of andere afhankelijkheden, behalve dan met God, Zijne Majesteit en met mij. Indien u deze weg bewandelt, zal ik er voor zorgen dat u tevreden zult zijn, maar indien u ook maar een haartje afwijkt van wat ik u heb gezegd, dan kunt u er zeker van zijn dat ik u tot onder de grond zal doen zinken.’ De kroniek vervolgt met: ‘De doctor gooide zich voor zijn voeten en bood hem zijn diensten aan.’

Julie Versele behoort tot een nieuwe generatie jonge historici die de geschiedenis van de Nederlandse Opstand plaatst binnen het ruime kader van de internationale monarchie van Filips II en voor hun onderzoek uitvoerig gebruik maakt van de Spaanse archieven en de Spaanse historiografie. Ze stelt zelf slechts een menselijk beeld te hebben willen schetsen, maar dat is eigenlijk een veel te bescheiden opstelling. Met haar onderzoek draagt ze actief bij aan de constructie van een nieuw beeld van de Nederlandse Opstand.

Raymond Fagel

J. T. Devreese, G. vanden Berghe, ‘*Wonder en is gheen wonder*’. *De geniale wereld van Simon Stevin 1548-1620* (Leuven: Davidsfonds, 2003, 342 blz., ISBN 90 5826 174 3).

Simon Stevin heeft de laatste jaren niet over belangstelling te klagen. Na de publicatie van de grote monografie van E. J. Dijksterhuis over hem in 1943 en de uitgave van de zes delen van zijn *Principal Works* (1955-1966) werd het enige tijd stil rondom de uit Brugge afkomstige ‘vernufteling’, maar de laatste vijftien tot twintig jaar verschenen meerdere zelfstandige studies en substantiële artikelen die een nieuw licht werpen op onderdelen van zijn werk. Floris H. Cohen schreef over zijn muzikaleer, Charles van den Heuvel over zijn architectuurtheorie, Catherine Secretan over zijn politieke theorie en kort na het hier besproken werk verscheen de door Hossam Elkhadem geredigeerde bundel *Simon Stevin (1548-1620). De geboorte van de nieuwe wetenschap* (zie mijn bespreking in *Septentrion*, XXV (2006) 87-89). Bovendien is recent hier en daar nog nieuw bronnenmateriaal aangeboord: Stevins Vlaamse familie is uitgeplozen en er is van hem een tot nu onbekend boekje over handelsrekenen uit 1581 boven water gekomen. Zo langzamerhand werd het dus wel tijd voor een nieuwe synthese van onze kennis over Stevin. Is het boek van Devreese en Vanden Berghe die synthese?

De beide auteurs zijn geen historici: de een is theoretisch natuurkundige, de andere wiskundige. Die achtergrond verloochent zich niet. Als het er op aankomt de technische aspecten van Stevins werk uit te leggen, slagen ze daar uitstekend in, maar zodra de historische context aan bod komt, verliezen zij hun greep op de materie. Allerlei

historische wetenswaardigheden worden ons zonder veel samenhang voorgeschoteld — ‘De Italiaanse Renaissance leidde tot eigen literaire methodes en modellen. Naast Petrarca behoren Machiavelli en Guicciardini tot de origineelste renaissancistische denkers’(23) — en de lezer krijgt uitweidingen voorgeschoteld waarvan de relevantie twijfelachtig is — zoals een stuk over de Leuvense en Leidse universiteiten, terwijl in de rest van het boek de relatie van Stevin tot de academische wereld in het geheel niet meer ter sprake komt. Bovendien, als de auteurs trachten de tijd waarin Stevin leefde te karakteriseren en deze als ‘de Renaissance’ aanduiden, gebeurt dit nog aan de hand van de kenmerken die Burckhardt er anderhalve eeuw geleden aan toeschreef, zonder nader commentaar. Maar het meest stoort nog de manier waarop over Stevin en andere wiskundigen en ingenieurs uit zijn tijd wordt gesproken. Van enige historische distantie is dan geen sprake meer, beide auteurs behandelen Stevin als een collega-natuurkundige die in wezen dezelfde problemen aan de orde stelt als zij zelf. Zij gaan ervan uit dat al in de zestiende eeuw de rol van de ‘natuurkundige’ vast lag en dat de natuurwetenschap — de ‘natuurkunde’ — sinds die tijd niet wezenlijk van karakter is veranderd. Het is een vreemde ervaring zulk onversneden positivistisch proza te lezen: alsof een halve eeuw wetenschapshistorisch onderzoek voor niets is geweest. In dit opzicht zetten Devreese en Vanden Berghe in vergelijking met Dijksterhuis niet een aantal stappen vooruit, maar achteruit.

Ook in andere opzichten kan dit nieuwe boek geen verbetering genoemd worden ten opzichte van Dijksterhuis’ monografie uit 1943. Dijksterhuis gaf een nauwkeurige verantwoording van zijn beweringen, maar bij Devreese en Vanden Berghe zal men tevergeefs annotatie zoeken. Wie wil weten wat Ubbo Emmius precies over Stevin zei (en tegen wie), zal toch Dijksterhuis moeten raadplegen, en wie wil weten waar Beeckman noteerde dat Willebrord Snellius de derde aardbeweging op een aan Stevin ontleende manier demonstreerde moet zelf maar op zoek gaan naar de bron. Ook geeft Dijksterhuis een evenwichtiger samenvatting van de inhoud van Stevins boeken dan Devreese en Vanden Berghe, die toch meer een op eigen voorkeur gebaseerde selectie presenteren. En ten slotte hebben zij het ook niet aangedurfd — of *überhaupt* overwogen — om af te stappen van de gelegenheidsconstructie die Dijksterhuis al hanteerde door eerst het leven van Stevin te beschrijven en vervolgens in aparte hoofdstukken afzonderlijke onderdelen van zijn werk te bespreken: rekenkunde, boekhoudkunde, mechanica, optica, muziekleer, taaltheorieën etc. Wie overigens de lijst van Dijksterhuis met die van het Vlaamse duo vergelijkt komt tot de conclusie dat hun lijst beperkter is dan die van Dijksterhuis: de vestingbouw komt er bekaaid af, de politieke theorie wordt zelfs helemaal overgeslagen. Nog meer dan bij Dijksterhuis is het profiel van Stevin bij Devreese en Vanden Berghe versmald tot dat van een geniaal wis- en natuurkundige die toevallig vier eeuwen geleden leefde.

Alleen als het op uiterlijke verzorging aankomt, winnen Devreese en Vanden Berghe het makkelijk van Dijksterhuis: beter papier, duidelijke tekeningen, prachtige illustraties, de meeste in kleur. Ook de samenhang tussen tekst en illustratie is uitstekend, over de didactiek hebben de auteurs goed nagedacht. Maar dit biedt toch onvoldoende compensatie voor het gebrek aan historische context en de falende historische situering van Stevin. Met alle nieuwe gegevens en met alle nieuwe inzichten over wetenschap en techniek in de zestiende en zeventiende eeuw had een beter boek geschreven kunnen

worden, een boek waarin de uitdaging was aangegaan om een echte biografie van Stevin te schrijven, een boek dat die merkwaardige explosie van creativiteit van Stevin rond 1585 niet als een gegeven, maar als een raadsel presenteert, dat het netwerk rond Stevin in kaart brengt en dat meer aandacht besteedt aan de manier waarop Stevin zichzelf positioneert tegenover de geleerde wereld. Wie dit boek legt naast wat er de laatste decennia over Galilei's *self-fashioning* is geschreven, kan niet anders dan concluderen dat de Nederlandse wetenschapshistorici nog heel wat achterstand hebben in te halen.

K. van Berkel

P. Arblaster, *Antwerp and the world. Richard Verstegan and the international culture of catholic reformation* (Avisos de Flandes IX; Leuven: Leuven university press, 2004, xiii + 303 blz., € 25,-, ISBN 90 5867 347 2).

Paul Arblaster is een historicus die als geen ander het reilen en zeilen kent van de roerige internationale gemeenschap van politieke vluchtelingen, drukkers, opiniemakers en religieuze polemisten actief in de Zuidelijke Nederlanden aan het einde van de zestiende en het begin van de zeventiende eeuw. Zijn *Antwerp and the world* is hiervan andermaal een illustratie. Centraal in dit boek staan het leven en de werken van de katholieke militant en intellectuele duizendpoot Richard Verstegan (ca. 1550-1640), een Londenaar — met Gelderse roots — die in 1582 om religieuze redenen zijn land ontvluchtte, een tijdlang actief was in Rouen, Parijs en Reims, vervolgens naar Rome trok, om zich tenslotte te vestigen in het contrareformatorische Antwerpen. Tijdens zijn lange leven was hij getuige van of speelde hij een rol in vele politieke en religieuze conflicten, die hij vaak ook uitgebreid becommentarieerde in zijn talrijke geschriften.

In het eerste deel (1-152) bespreekt Arblaster 's mans leven en werken. Daarbij gaat uiteraard de meeste aandacht uit naar Verstegans tijd in Antwerpen. In de meer dan een halve eeuw dat hij in de Scheldestad verbleef, werkte Verstegan er als publicist en informant voor de Engelse katholieke missie, als spion van de Spaanse koning (in ruil voor een maandelijks toelage), als vertaler, uitgever, boekhandelaar, journalist, anti-calvinistisch pamflettist, auteur van katholieke propaganda bestemd voor de Engelse katholieken in Engeland en daarbuiten, maar ook als dichter, historicus en filoloog. Arblaster situeert Verstegan en diens voornaamste publicaties keurig in de politieke en religieuze context van zijn tijd, en hij gaat tevens uitvoerig in op Verstegans veelkleurige biotoop, de figuren met wie hij samenwerkte. Arblaster roept aldus een levendig beeld op van Antwerpen als uitvalsbasis voor de strijd tegen de kettters van het Noorden, en natuurlijk ook van de *recusants* en hun doelstellingen en activiteiten, niet alleen in de Zuidelijke Nederlanden maar ook daarbuiten. Hier en daar belicht Arblaster ook de receptie en de impact van Verstegans werk. Verstegan blijkt in zijn tijd een druk gelezen auteur te zijn geweest, populair bij 'mannen en vrouwen met een zekere opleiding maar zonder academische pretensies' (100), niet zozeer een origineel denker, eerder een bewerker en een hertaler van ideeën van anderen. Door de toegankelijkheid van zijn werk wist hij evenwel een uitgebreid publiek te bereiken, en speelde hij volop de rol van doorgeefluik, intermedior

worden, een boek waarin de uitdaging was aangegaan om een echte biografie van Stevin te schrijven, een boek dat die merkwaardige explosie van creativiteit van Stevin rond 1585 niet als een gegeven, maar als een raadsel presenteert, dat het netwerk rond Stevin in kaart brengt en dat meer aandacht besteedt aan de manier waarop Stevin zichzelf positioneert tegenover de geleerde wereld. Wie dit boek legt naast wat er de laatste decennia over Galilei's *self-fashioning* is geschreven, kan niet anders dan concluderen dat de Nederlandse wetenschapshistorici nog heel wat achterstand hebben in te halen.

K. van Berkel

P. Arblaster, *Antwerp and the world. Richard Verstegan and the international culture of catholic reformation* (Avisos de Flandes IX; Leuven: Leuven university press, 2004, xiii + 303 blz., € 25,-, ISBN 90 5867 347 2).

Paul Arblaster is een historicus die als geen ander het reilen en zeilen kent van de roerige internationale gemeenschap van politieke vluchtelingen, drukkers, opiniemakers en religieuze polemisten actief in de Zuidelijke Nederlanden aan het einde van de zestiende en het begin van de zeventiende eeuw. Zijn *Antwerp and the world* is hiervan andermaal een illustratie. Centraal in dit boek staan het leven en de werken van de katholieke militant en intellectuele duizendpoot Richard Verstegan (ca. 1550-1640), een Londenaar — met Gelderse roots — die in 1582 om religieuze redenen zijn land ontvluchtte, een tijdlang actief was in Rouen, Parijs en Reims, vervolgens naar Rome trok, om zich tenslotte te vestigen in het contrareformatorische Antwerpen. Tijdens zijn lange leven was hij getuige van of speelde hij een rol in vele politieke en religieuze conflicten, die hij vaak ook uitgebreid becommentarieerde in zijn talrijke geschriften.

In het eerste deel (1-152) bespreekt Arblaster 's mans leven en werken. Daarbij gaat uiteraard de meeste aandacht uit naar Verstegans tijd in Antwerpen. In de meer dan een halve eeuw dat hij in de Scheldestad verbleef, werkte Verstegan er als publicist en informant voor de Engelse katholieke missie, als spion van de Spaanse koning (in ruil voor een maandelijks toelage), als vertaler, uitgever, boekhandelaar, journalist, anti-calvinistisch pamflettist, auteur van katholieke propaganda bestemd voor de Engelse katholieken in Engeland en daarbuiten, maar ook als dichter, historicus en filoloog. Arblaster situeert Verstegan en diens voornaamste publicaties keurig in de politieke en religieuze context van zijn tijd, en hij gaat tevens uitvoerig in op Verstegans veelkleurige biotoop, de figuren met wie hij samenwerkte. Arblaster roept aldus een levendig beeld op van Antwerpen als uitvalsbasis voor de strijd tegen de kettters van het Noorden, en natuurlijk ook van de *recusants* en hun doelstellingen en activiteiten, niet alleen in de Zuidelijke Nederlanden maar ook daarbuiten. Hier en daar belicht Arblaster ook de receptie en de impact van Verstegans werk. Verstegan blijkt in zijn tijd een druk gelezen auteur te zijn geweest, populair bij 'mannen en vrouwen met een zekere opleiding maar zonder academische pretensies' (100), niet zozeer een origineel denker, eerder een bewerker en een hertaler van ideeën van anderen. Door de toegankelijkheid van zijn werk wist hij evenwel een uitgebreid publiek te bereiken, en speelde hij volop de rol van doorgeefluik, intermedior